

ВЛАДЕТЕЛИТЕ НА РУСИЯ

От Рюрик до Путин

Издательство
 ПАРИТЕТ

РУСКИ КНИГИ НА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

ВЛАДЕТЕЛИТЕ НА РУСИЯ

ОТ РЮРИК ДО ПУТИН

Автори: Анна Покровская, Гита Голдберг

Превод: Таня Балова

Издателство „Паритет“, София

256 стр.

Книгата съдържа кратки биографии на едни от най-известните владетели на Русия – от легендарния основател на староруската държава княз Рюрик до настоящия президент на Руската федерация Владимир Путин. През хилядолетната история на Русия формата на управление се променя многократно, но едно остава винаги непроменено – единоначалието на висшата власт. Биографиите на тези хора до голяма степен представляват самата история на страната. Със своите решения руските владетели и държавници ту издигат Русия до шеметни висоти, ту я тласкат главоломно надолу към тъмни бездни.

Книгата е илюстрирана с портрети и художествени сюжети от живота на Русия и управниците ѝ от миналото и настоящето. Чрез разказаното в нея ще можете да се потопите в атмосферата на далечните времена, когато на власт са Иван Грозни, Петър Първи, Екатерина Велика, да усетите духа на промяната по времето на Петър Велики или Михаил Горбачов, и със сигурност ще си зададете въпроса – заслужават ли хората владетелите, които ги управляват?

**За поръчки на книги от сайта
www.paritybg.com – 20% отстъпка.**

Всички права са защитени. Никаква част от тази книга не може да бъде възпроизведена в каквато и да е форма без писменото разрешение на притежателя на авторските права.

ISBN 978-619-153-496-8

*БИОГРАФИЧНИ КНИГИ ЗА ХОРАТА,
КОИТО НАПРАВИХА СВЕТА ТАКЪВ,
КАКЪВТО ГО ПОЗНАВАМЕ ДНЕС*

1. ПЪЛКОВОДЦИТЕ НА ДРЕВНИЯ СВЯТ
2. ЖЕНИТЕ, КОИТО ПРОМЕНИХА СВЕТА
3. ГЕНИИТЕ НА ВСИЧКИ ВРЕМЕНА
4. НАЙ-ВЕЛИКИТЕ КИНОЗВЕЗДИ НА ХХ ВЕК
5. ПЪЛКОВОДЦИТЕ, КОИТО ПРОМЕНИХА СВЕТА
6. ВЕЛИКИ ТИРАНИ И ДИКТАТОРИ
7. НАЙ-ВЛИЯТЕЛНИТЕ ВЛАДЕТЕЛКИ В
ИСТОРИЯТА НА СВЕТА
8. ВЕЛИКИ ПРОРОЦИ И ЯСНОВИДЦИ
9. ЛИЧНОСТИТЕ, КОИТО ПРОМЕНИХА СВЕТА
10. ЖЕНИТЕ, КОИТО ВДЪХНОВИХА ВЕЛИКИ МЪЖЕ
11. ПЪТЕШЕСТВЕНИЦИТЕ, КОИТО ОТКРИХА
НОВИЯТ СВЯТ
12. ВЛАДЕТЕЛИТЕ НА РУСИЯ. ОТ РЮРИК ДО
ПУТИН

*Княз Рюрик, художник И. Глазунов Рюрик,
Новгородски княз (862 – 879)*

ДИНАСТИЯТА РЮРИК

Първите князе на Киевска Рус

*Р*юрик са руска княжеска династия, която застава начело на Древноруската държава от 862 година. Основателят на династията Рюрик е датски конунг¹, призован от северозападните племена да укрепи военната мощ на Русия. Той пристига заедно с братята си Синеус и Трувор. Отначало властва в Ладога, а след това в Новгород. Встъпва в брак с представителка на една от знатните новгородски фамилии и негов потомък е Игор (Ингвар).

Летоброенето на Русия започва едно напълно реално събитие – пристигането на норманския княз Рюрик през 862 година по покана на жителите на Новгород.

Какво точно се случва през въпросната година никой не знае с точност. Историците боравят с един и същи източник на данни – кратък фрагмент от „Повест временних лет“, като всеки интерпретира текста по свой начин.

„В лето 6370² (862). Прокудили варягите отвъд морето, не им платили дан и започнали сами да се владеят, но ня-мало сред тях³ правдини, и се възправили род срещу рода, и настанала помежду им вражда, и започнали да воюват помежду си. И си рекли тогава: „Да си подирим княз, който да ни владее и да отсъжда по право.“

¹ Древногермански термин, означаващ върховен владетел – Б.пр.

² От сътворението на света.

³ Имат се предвид славяните, живели на Северозапад.

И отишли отвъд морето при варягите, при русите. Онези варяги се именуваха рус, както други се именуваха шведи, а някои – нормани и англи, а още някои – готландци, та така и тези. И рекли руси, чуди, словени, кривичи и веси: „Земята наша е голяма и обилна, но ред в нея няма. Елате ни за княз и наш владетел.“ И събрали се тримата братя със своята челяд, и взели със себе си цялата рус, и дошли, и встъпил най-големият, Рюрик, в Новгород, а другият, Синеус – при Белоозер, а третият, Трувор – в Изборск. И от тези варяги се наименоваха Руската земя. Новгородци са хора от варяжкия род, а преди са били словени.

Подир две години умрели Синеус и брат му Трувор. Тогава сам Рюрик поел цялата власт и започнал да раздава на своите мъже градовете – на един Полоцк, на друг Ростов, на трети Белоозер. В тия градове варягите са пришълци, а коренното население в Новгород са словени, в Полоцк – кривичи, в Ростов – мери, в Белоозер – веси, в Муром – муроми, и над всички тях властвал Рюрик.

Имал той двама мъже, не роднини неговии, а боляри, и те пожелали да идат в Цариград с челядта си. И потеглили по Днепър и пътьом видели малък град на един хълм. И попитали: „Чие е това градче?“ Отвърнали им: „Имаше тук трима братя: Кий, Шчек и Хорив⁴, те построиха това градче, но се споминаха, а ние, техните потомци, останахме и сега плащаме дан на хазарите.“ Тогава Асколд и Дир останали в този град, събрали около себе си много варяги и започнали да владеят земята на поляниците. А Рюрик бил княз в Новгород... В лето 6387 (879) споминал се Рюрик и предал княжеството на Олег, своя роднина, и му поверил Игор, че тогава той бил още много малък.“

---

⁴ Легенда за основаването на Киев от тримата братя.

Княз Рюрик

Отправна точка в историята на руската държава е следното събитие: славянските (словени и кривичи) и финските (чуди и веси) племена в Новгород прогонват предишните варяжки потисници, разпалват помежду си вражда, от която никой не излиза победител, и се споразумяват да призват някакви „варяги-руси“ начело с Рюрик, който започва да управлява в Новгород. Когато двата варяжки центъра – Новгород и Киев, се обединяват под властта на общия владетел, се заражда държава, която оттогава неведнъж се разпада, но никога не изчезва, постоянно

променя размерите, очертанията и дори името си (Киевска Рус, Владимирска Рус, колония на Златната Орда, Московско велико княжество, Московско царство, Руска империя, СССР, Руска федерация), но запазва приемствеността в езика, културата и политическото си развитие. Древната руска държава възниква в резултат на обединяването под властта на князете от династията Рюрик на двата главни центъра на източните славяни – Киев и Новгород, а също на земите покрай водния път „от варяги до елини“⁵. Още през 830-те години Киев е отделен град и претендира за званието главен град на източните славяни.

Както е казано в летописа, когато умира, Рюрик предава властта на шурей си Олег (879 – 912). Три години Олег остава в Новгород. После събира войска, през 882 година заедно с Илмен преминава Днепър, завладява Смоленск и Любеч, заживява в Киев и го прави столица на своето княжество, като го нарича „майка на руските градове“.

Олег успява да обедини под своя власт всички най-големи градове покрай великия воден път „от варяги до елини“. Такава е била първата му цел. От Киев той продължава обединителната си мисия: Тръгва срещу древланите, после срещу северяните, покорява ги и после подчинява радимичите. Така поема в ръцете си всички главни племена на руските славяни, освен тези от покрайнините, и всички най-важни руски градове. Киев става център на голяма държава (Киевска Рус) и освобождава руските племена от хазарска зависимост. След като отхвърля хазарското иго, Олег се постаравал да укрепи страната си с крепости откъм източните чергари (както хазари, така и печенеги) и строи градове по границата на степта.

---

⁵ Водният път „от варяги до елини“ свързва севера (Балтийско море) и юга (Византия) и до XII век е един от най-важните и използваните.

Варяги, художник Виктор Васнецов, 1909 г.

След смъртта на Олег на власт идва синът му Игор (912 – 245), който изглежда няма дарбата нито на воин, нито на владетел. Игор загива в страната на древляните, от които е иска да събира двойно по-високи данъци. Неговата смърт, сватосването на древлянския княз Мал, който иска да се ожени за вдовицата на Игор Олга, и отмъщението на Олга към древляните заради смъртта на мъжа ѝ са предмет на поетично предание, подробно разказано в летописа.⁶

След Игор Олга остава с малолетния си син Святослав и поема управлението на Киевското княжество (945 – 957). По древен славянски обичай вдовиците имат гражданска самос-

---

⁶ Повече подробности за Олег се съдържат в книгите на издателство „Паритет“: НАЙ-ВЛИЯТЕЛНИТЕ ВЛАДЕТЕЛКИ В ИСТОРИЯТА НА СВЕТА И ПРАВОСЛАВНИТЕ СВЕТЦИ: винаги ще чуят, винаги ще помогнат [биографии]

тоятелност и пълноправие и изобщо положението на жените при славяните е било по-добро, отколкото при другите европейски народи.

Най-голямата ѝ заслуга е приемането на християнската вяра и благочестивото ѝ пътуване до Цариград през 957 година. Според разказа в летописа Олга е кръстена от „царя и патриарха“ в Цариград, макар да е по-вероятно тя да е кръстена у дома си в Рус, още преди да замине за Гърция. С приемането на християнството в Рус Олга, по свето кръщение Елена, започва да се почита и Руската православна Църква канонизира равноапостолна Олга за светица.

Синът ѝ Святослав (957 – 972) има вече славянско име, но по нрав все още е типичен варяг воин и четник. Едва възмъжал, той събира храбра дружина и тръгва за слава и плячка. Отрано се отърсва от влиянието на майка си и „се гневи“, когато тя го увещава да се покръсти.

„– Как само аз да сменя вярата си? Нали в дружината ще ми се смеят.“ – казва той.

Святослав е здраво свързан с дружината си, а бойният живот е изпълнен с трудности.

След смъртта на Святослав, по време на една от битките, между синовете му – Ярополк, Олег и Владимир, избухва междуособна война, в която Ярополк и Олег загиват, а Владимир остава единствен властелин на Киевска Рус.

Той води много войни с различните си съседни за крайграничните земи, бие се и с камските българи. Влиза във война и с гърците, в резултат на което приема християнството, според гръцките обреди. С това важно събитие завършва първият период от властта на варяжката династия Рюрик в Рус. Така се създава и укрепва Киевското княжество, което обединява политически голяма част от племената на руските славяни. Друг още по-съществен фактор в обединяването на Рус е християнството. През 988 година след покръстването на княза следва приемането на християнството и тържественото отпадане на езическия култ в цяла Рус.

След като превзема Корсун и се връща в Киев заедно с представители на гръцкото духовенство, Владимир започва да покръства жителите на Киев и на цяла Рус. В Киев той покръства народа по брега на Днепър и неговия приток Почайна. Старите идоли са съборени и хвърлени в реката. На тяхно място се изграждат църкви. Така е и в другите градове, където наместниците на княза въвеждат християнството. Още приживе Владимир предава на многобройните си синове управлението на отделните земи.

Княз Юрий Долгорукий

Киевска Рус става люлка на Руската земя, а синът на равноапостолния велик княз Владимир, великият Киевски княз Юрий Долгорукий⁷, който е също така княз Ростовски, Суздалски и Переяславски, е наречен от историците „Пръв владетел на Русия“.

---

⁷ На Юрий Долгорукий се приписва и основаването на Москва през 1147 година.

Александър Невски

АЛЕКСАНДЪР НЕВСКИ

(1220 – 1263)

Велик пълководец и руски княз

Руски пълководец, Новгородски княз и велик княз на Владимирско-Суздалското княжество. Нанася две тежки поражения на католическите сили – на шведите (в битката при река Нева, 1240 г.) и на немските рицари от Ливонския орден (на Чудското езеро, 1242 г.). Канонизиран от Руската православна църква.

В Рус към светците се причисляват само хора, пострадали за Отечеството и оставили незаличима следа в историческата народна памет. Сред тези личности е Александър Ярославич Невски. Като пълководец той с право може да бъде почитан като велик, защото не губи нито една битка, често побеждава по-силни войски, а личната му храброст е пословична. В онази мрачна епоха на непрекъснати войни мечът му никога не се обагря в руска кръв, името му не се опетнява в нито една междуособица. Талантливият пълководец отстоява родната си земя, народа и православната вяра в сблъсък с Римската католическа църква, твърдо защитава християните от татаро-монголите, наложили най-жестокото иго в Рус.

Александър Ярославич е роден около 1220 година в град Переславъл Залески, център на владенията на баща му княз Ярослав Всеволодович, третия син на княз Всеволод III Юриевич Голямото гнездо, който получава това прозвище заради многолюдното си семейство. Дядо на Ярослав по бащина линия е Великият княз Юрий Дългоръкий, основателят на Москва, а прадядо – знаменитият победител в Половецката степ, Великият княз на Киевска Рус Владимир II Мономах. Майката

на Александър – княжна Феодосия (Ростислава) Мстиславна, е сестра на рязанския княз Ингвар.

В Переславъл, където минават детските години на Александър, над него е извършен древен княжески обряд – подстригване, след което той се смята за пълноправен воин. В Новгород младежът се учи от баща си на вътрешна и външна дипломация, на изкуството да подчинява болярите и да заповядва на тълпата. Значително място заема обучението му във военно дело – езда, боравене с отбранително и настъпателно оръжие, познаване на пешия и конния строй, тактика на полевата битка и обсаждане на крепост.

През 1236 година Александър е избран от жителите на Новгород за княз. Новгородската средновековна руска болярска република се отличава със стремеж към независимост от каквато и да било власт и притежава голяма военна сила – опълчение. Поканеният княз отива при новгородци с дружина от не повече от 300 конници и управлява Волния град по неговите закони и обичаи. В случай на военен конфликт със съседни князът се превръща в пълководец. На деветнадесетгодишна възраст Александър се жени за дъщерята на полоцкия княз Брячислав Александра.

През 1239 г. Княз Александър Невски намира семейното щастие в Торопец с княгиня Александра Брячиславна. Те имат петима сина: Василий (1245 – 1271, новгородски княз), Дмитрий (1250 – 1294, новгородски, переяславски и владимирски княз), Андрей (1255 – 1304, костромски, владимирски, новгородски и городецки княз), Даниил (1261 – 1303, московски княз), и една дъщеря – Евдокия.

Свободните от татаро-монголско владичество Новгородска и Псковска земя се гордеят с богатството си – горите в руския Север изобилстват от дивеч, новгородските търговци се славят със своята предприемчивост, а градските

занаятчии с изкуствеността си. Нищо чудно, че новгородските и псковските земи непрекъснато провокират апетитите на алчните немски рицари кръстоносци, на шведските феодали, потомци на войнствените викинги, и на близката Литва. Завоевателите са подтиквани и от още едно немаловажно обстоятелство – изпадналата под игото на Златната орда Рус не може да окаже реална военна помощ на Новгород и Псков.

Кръстоносците правят отвъдморски походи не само в Обетованата земя. Римският папа Григорий IX благославя европейското рицарство и за попъзновения в земите на езичниците по балтийските брегове, включително в псковските и новгородските владения. Той предварително им опрощава всички грехове, които можели да извършат в битките.

През 1239 година шведите и немците водят преговори за съгласувани действия срещу русите, за което папата е дал благословията си година по-рано. Шведската експедиция от 1240 година е водена от братовчедата на ярл Биргер⁸ – ярл Улф Фаси. Шведските източници не споменават нищо за битката. Според руските източници заедно с шведите и имало норвежци и фини.

Шведската флотилия с многолюдна войска влиза в устието на Нева и хвърля котва за почивка. Нашествениците планират да продължат плаването по реката, след което да преминат Ладожкото езеро и да нападнат Новгород. Биргер е сигурен, че новгородци не могат да му излязат на среща с такава сила.

Границата на Новгородската феодална република се охранява от местното племе ижоряни, което е приело православието. През юли 1240 година ижорянският старейшина Пелгусий открива шведския флот и спешно праща съобщение на княз Александър.

---

⁸ Бъдещ основател на Стокхолм. – бел. прев.